

értem a valósítást, nagyban elő fogja mozdítani: az indítványok *lényegének* megegyezését.

Igénytelen észrevételeim a következők:

ad 1. a) Ne csupán a magyarországi pædagogiai művek, de a szakkérdések bibliographiájára olyannyira fontos *folyóiratok* is gyűjtessenek össze. Ne állapodjunk meg ezeknek múltó értékű *kiállításánál*, de használjuk fel a kedvező alkalmat: a magyarországi pædagogiai művek *bibliographiájának* és *repertoriumának* megírására és kiadására is. b) Egy fővárosi pædagogiai közkönyvtár megalkotásának nehéz, de még inkább költséges munkájában szövetkezzék a *Magyar Paed. Társaság* a többi hazai tanügyi társulatokkal, s dolgozzon ki egy oly katalógust, melynek alapján idővel kisebb *vidéki paed. köz-könyvtárak* is felállithatók.

ad 2. Összehasonlítva saját indítványommal, az «általános tanítói és tanári gyűlés» helyett újlag ajánlom az általánosabb «*nemzetközi pædagogiai kongresszust*», mely természetesen nem zárja ki azt, hogy a millenium alkalmával minden egyes pædagogiai szakcsoport (kisdednevelés, népoktatás, közép és felső oktatás) külön nemzeti vagy országos kongresszusokat ne tartson. — A mi a többi tanügyi egyesületekkel való érintkezést illeti, szívből óhajtom, hogy az önző elszigetelés végre megszűnjék s egymás működéséről ne csak tudomást vegyünk, de egyesült erővel igyekezzünk az azonos célokat megvalósítani.

ad 3. Tekintve a *Magyar Paed. Társaság* rövid multját, a milleniumi kiállításon az nem szorítkozhatik csak önmagára. Mégis, a tanügyi kiállítás egyes csoportjai szerint, rendezhetne nyilvános s népiesen szakszerű felolvasásokat a nagy közönség számára.

K. F.

A NEVELŐNÖKÉPZÉSRŐL.*

A nevelőnőképzés kérdése már régóta foglalkoztatja nálunk a közvéleményt ép úgy, mint az intéző köröket. Folyamatba hozták e kérdést azok a gyakori felszólalások a napi sajtóban s az időszaki folyóiratokban, a melyek hazafias felháborodással rámu-

* Felolvasta a szerző a Magyar Pædagogiai Társaság 1893. december 16-án tartott rendes havi ülésén.

tattak a külföldről beözönlő gouvernante-okra, mint azon okok egyikére, a miért társadalmunk némely köreinek a magyarosodása nem halad gyorsabban. A milyen egyetértők voltak e felszólalások az idegen gouvernante-ok veszedelmes hatásának a megítélésében, ép úgy összevágtak a baj orvoslásának a módjára nézve is. Ki kell az idegen gouvernante-okat szorítani magyar nevelők által; gondoskodnunk kell művelt magyar nevelők kiképzéséről. Ezt az alapgondolatot variálta valamennyi felszólalás. S közoktatási kormányunk dicsérendő készséggel hajtott a jótanácsra. Sebestyénné Stetina Ilona tagtársunk szakértelmes, a gyakorlati szükségletek beható ismeretén alapuló felolvasásában vázolta már ez ügy történetét. Tudjuk abból, hogy Trefort miniszter 1879-ben a II. kerületi állami tanítónőképző-intézetben, amaz intézet tanári karának a tervezete alapján, egy külön nevelőnőképző kurzust nyitott, mely a tanítónőképzővel szervesen össze volt kötve. A terv az volt, hogy mindjárt a felvételi vizsgálaton külön választandók, mint nevelőnőjelöltek az olyan növendékek, a kik németül tudnak, s a kiknek a francia nyelvben és a zenében valamelyes előismereteik vannak. Ezek aztán a tanítónőképző valamennyi tantárgyain kívül — csak épen az ipartanítás alól lettek volna felmentve — hetenkint három-három órán külön oktatást nyernének a francia nyelvben és zenében, s a tanítónőképző többi növendékeitől különválasztott csoportban, de ugyanegy időben taníttatnának a német nyelvben. Végre a nevelőnőjelöltek számára a tanítónőképző akkor még csak három évfolyamán felül tervben volt egy negyedik kurzus, a melynek tárgyai voltak a német és francia nyelv s a zene. Ime, ez volt, rövid körvonalokban ismeretve, az első intézkedés, a mit közoktatási kormányunk a nevelőnőképzésre vonatkozólag tett. Hogy ez a kísérlet nem mutatkozott életrevalónak, a hogy Sebestyénné Stetina Ilona tisztelt tagtársunk állítja, arról meggyőződni, azt hiszem, nem volt elég idő, mert hiszen már a következő évben a VI. kerületi tanítónőképzővel hozták kapcsolatba a nevelőnőképzést. Budán az egész tervből csakis a negyedik évfolyamot valósították meg, úgy, hogy azaz ott fogtak még egy esztendőre tanítónőképesítő vizsgálatot: tett öt olyan növendéket, a kik véletlenül zongorázni, németül s egy kicsit francziául tudtak, tehát nem is olyanokat, a kiket a terv értelmében már evvel a szándékkal vettek fel s oktattak külön, a tanítónőképző tantárgyain kívül. Elismerem, hogy fonákul fogtak

a dologhoz, hogy a végén kezdték, a helyett, hogy a felvételen kezdték volna, de bajosan lehet azt állítani, hogy maga a terv nem mutatkozott életrevalónak, hogy Trefort miniszter a terv sikertelenségét látta volna be, mikor arra szánta magát, hogy az Andrassy-úti képzőre bízza a nevelőnők kiképzését. Valószínűbbnek tartom, hogy Trefort keveselte azt a műveltséget, a mit az elemi tanítónőképzőben szerezhettek, azért kapcsolta össze a nevelőnők kiképzését a polgári iskolai tanítónőképzővel. Evvel szerves kapcsolatban együtt is maradt egész 1885-ig. Ekkor függetlenné teszik a nevelőnőképzőt a polgári iskolai tanítónőképzőtől, külön szervezetet kap, külön tantervet. Es ime nyolcz rövid esztendő leforgása után a nevelőnőképzésnek megint új alapot kerítenek, megint az elemi tanítónőképzéssel hozzák szerves kapcsolatba. Hogy ez az intézmény nem tud gyökeret verni, nem tud fejlődni s megerősödni, hogy tizenhárom év alatt négyszer kezdik újra, más-más pontból kiindulva — ez, lehetetlen, hogy gondolkodóba ne ejtse az embert. Ez a sajátságos állapot, azt hiszem, elég jogczím arra nézve, hogy e kérdéssel újra foglalkozzam még azok után is, a miket Sebestyénne Stetina Ilona és dr. Kerékgyártó Elek tagtársaink erre vonatkozólag elmondtak. Vizsgálni akarom, hogy a nevelőnőképzéssel eddig tett háromféle kísérlet közül melyik felel meg leginkább gyakorlati szükségleteinknek. De ezt megelőzőleg tisztába kell hoznunk bizonyos elvi kérdéseket, jelesen: az államnak a feladata-e nevelőnők kiképzéséről gondoskodni? Milyen rend vagy néposztály számára kell nevelőnőket képesíteni? Milyenek azok a követelések, a miket az a bizonyos néposztály a nevelőnőkkel szemben támaszt?

Az első kérdésre, hogy t. i. az állam kötelessége-e nevelőnők kiképzéséről gondoskodni, röviden azt felelem: pædagogiai szempontból nem, de nemzeti szempontból igen. Tudtommal nincs Európában állam, a mely a tanítónőképzőkön kívül még külön nevelőnőképzőket is tartana fenn. Nevelőnők külön képesítő vizsgálatára nézve igenis történtek intézkedések egynémely országban. Így pl. Svájcban egyedül Waadt kantonban állít ki a conseil de l'instruction publique nevelőnői bizonyítványokat egy kiállott vizsgálat alapján. Franciaországban a törvény a nevelőnői képesiséget egy brevet-től teszi függővé, a mely bizonyítja a tulajdonosának «l'aptitude d'être admise comme maîtresse d'études dans les maisons d'éducation des desdemoiselles». Ezt a brevet-t kiállítja

külön e célra kiküldött egy bizottság, a mely előtt a nevelőnő-jelölt letette az előírt vizsgálatot. Hasonlókép intézkedett az orosz államkormány is, csak hogy Oroszországban a nevelőnőképesítő vizsgálatnál nem ad hoc kiküldött bizottságok, hanem bizonyos iskolák vannak megbízva. A Church of England Training Schools for Schoolmistresses is állít ki évenként egynehány bizonyítványt oly nevelőnőjelöltek számára, a kik vagy ennek a tanítónőképző-intézetnek voltak rendes növendékei, vagy pedig magánúton készültek s a nevelőnői qualificatio elnyerése végett külön vizsgálatot tesznek. Más országokban nemcsak hogy külön intézeteket nem állít az állam nevelőnők kiképzésére, hanem még az ilyen nevelőnőképesítő vizsgálatokat sem rendeli el. És ebben, tagadhatatlan, van is ratio. Az államnak nem lehet feladata a magánnevelésről és tanításról gondoskodni; elég, ha a tömeges nevelés és tanítás, ha az iskolák számára nevel és képesít jó tanerőket; elég, ha a leányiskolák színvonalát emeli mind jobban, hogy belőlük művelt szellemű, gyöngéd érzelmű nők kerüljenek ki, oly nők, a kiknek képességük is lesz, de meg szent kötelességüknek is ismerik, hogy majdan leányaiknak maguk legyenek a nevelői. Ez a legeszményibb nevelőnőképzés. De mit ér a legszebb elv, a legokosabb elmélet a gyakorlati életnek ellenkező sürgös követeléseivel szemben? Az pedig elvitázhatatlan tény, hogy az országban sok nevelőnő elkél, hogy most már sokat keresik a hazai nevelőnőket, s ha hazaiakat nem találnak, hozatnak külföldieket. Cél-szerű, okos volna-e hát a szigorú elv magasságából egykedvűen nézni, mint lepik el a külföldi gouvernante-ok az országot, mint törekszenek növendékeik szívét a nemzettől elfordítani, mint tanítják rá őket, hogy csekélylőleg lenézzenek mindent, a mi magyar? Mert hogy idegen nemzetnek a nyelvét tanulják gyermekeink az illető idegen nemzet szülöttjétől, az érthető. De hogy gyermekeink egész nevelését idegenre bízuk, a ki nem ismeri a népünknek sem a múltját, sem a jelenét, sem nyelvét, sem irodalmát, sem szokásait, sem erkölceit, sem hagyományait, sem törekvéseit, sem eszményképeit, egy szóval semmit sem mindabból, a mivel gyermekeink lelkét meg kell töltenünk, hogy őket magyarokká neveljük — mondom: idegenre bízni gyermekeink egész nevelését, ez még gondolatnak is oly monstruozus, hogy az ily — ha csak szórványosan is előforduló — esetek megakadályozására okvetetlenül kötelességünk magyar nevelőnők kiképzéséről gon-

doskodni s nem törődni azzal, hogy más boldogabb nemzeteknek vannak-e hasonló intézeteik, vagy nincsenek.

Ezt a kérdést tehát tisztába hoztuk: kiválólag nemzeti tekintet parancsolja, hogy nálunk az állam gondoskodjék nevelőnők kiképzéséről.

Vizsgáljuk már most, hogy milyen társadalmi körök és osztályok azok, a melyek számára első sorban kell nevelőnőket képe-
síteni, hogy honnét akarjuk leginkább az idegen gouvernante-okat kiszorítani? Közismert dolog, hogy legtöbbet főúri házakban fogadnak idegen nevelőnőket. Ha egy-egy — többnyire deklasz-
szált — mágnásnál mást tapasztalunk is, ez az egypár kivétel természetesen a szabályt meg nem dönti. De azért önámítás volna azt hinni, hogy meglehetne a főúri köröket a magyar nevelőnők számára hódítani, ha nevelőnőink megtanulnának tisztességesen egynehány idegen nyelvet. Nem, még akkor sem, ha a legtisztább párisi accentussal ejtenék a francia nyelvet, és mint a legelőkelőbb lady az angolt, a mi jóformán lehetetlen dolog, ha csak öt-hat esztendőt nem töltött volt. Franciaországban és ugyanannyit Angolországban. Az arisztokrácia a jól nevelt leány fő-fő kritériumául a francia és angol nyelvben való könnyed konverzációt tekinti. E körök el nem lehetnek e nyelvek nélkül, a melyek őket a külföldi arisztokráciával összekötik. És e nyelvek tanítását a világért sem bíznák másra, mint született francia vagy angol nőkre, a kiknek nemzet-egyéni sajátosságai is nagyra becsült kvalitások e körökben. Arról tehát le kell mondanunk, hogy az arisztokrata körökből sikerül majd az idegen gouvernante-okat alapos képzettségű magyar nevelőnőkkel kiszorítani. Jó lesz tehát ezeket a köröket számításunkból egészen kihagyni.

Annál inkább kell figyelmünket a magyar társadalom közép-rendjére fordítanunk, az úgynevezett gentry-re, kisebb földbirtokosokra, kereskedőkre, nagyiparosokra stb. Ezek a körök tényleg keresve keresnek a magyar nevelőnőket s azért kiválólag ezeknek a szükségleteit és igényeit kell a nevelőnőképzők szervezésénél szem előtt tartanunk. Oly családok ezek, melyek kisebb részükben a városban laknak; a hol tehát módjukban volna leánygyermeküket nyilvános iskolákba küldeni, de mégis otthon taníttatják, mert hisz amúgy is, kell a háznál nevelőnőt tartani, az egyiknél, mivel a «rang» követeli, a másiknál, mivel az anya maga belátja, hogy nincsenek meg neki a gyermekei nevelésére szükséges kvalitások,

a harmadiknál, mivel az anya a társas élet kötelességei által és talán nyilvános szereplésénél fogva is annyira igénybe van véve, annyit kénytelen a házon kívül lenni, hogy sehogys sem ér rá gyermekeivel foglalkozni, s ha már nevelőnő amúgy is van a háznál, mi természetesebb annál, hogy a leánygyermek tanítását is őreá bizzák?

De legnagyobb része ama családoknak, a melyekre a magyar nevelőnők elhelyezésénél számíthatunk, faluhelyen lakik, a hol megfelelő iskola nincs. A háznál két, három leány is van, elemi és polgári iskolás korúak. A nevelőintézetbe adni őket a városba, nagyon költséges is volna, de meg a szülők nem is szeretnék őket esztendőre megválni gyermekeiktől. Fogadnak tehát melléjük nevelőnőt. Ennek a nevelőnőnek is oktatnia kell a gyermekeket annak rendje és módja szerint a tanterv által ama kor, illetőleg ama kornak megfelelő osztály számára kiszabott tantárgyakban. Ebből a körülményből már itt mindjárt deriválni akarom azt a követelést, hogy a nevelőnőnek, a kit az állam azzá minősít, okvetlenül képesített tanítónőnek is kell lennie.

De azon képessége mellett, hogy a gyermekeket a kiszabott iskolai tantárgyakban oktatni tudja, még egyebet is követelnek a nevelőnőtől. Követelik tőle, hogy tudjon németül és francziául és tudjon zongorázni. A városban talán nagyobb mértékben keresik ezeket a kvalitásokat, nagyobb súlyt helyeznek rájuk, mint faluhelyen. De követelni megkövetelik itt is, ott is, még pedig nemcsak a polgári iskolás korú leányok mellé veendő nevelőnőktől, — mert hiszen az ilyen korú leányoknak a polgári iskolákban tanítják is a németet, a felsőbb leányiskolákban pedig a francziát is — de követelik még az olyan nevelőnőktől is, a kiknek elemi iskolás korú gyermekeket kell majd tanítaniok. Egyet azonban konstatálnunk kell. Ha néznek is rá ezekben a körökben, hogy a leányok idegen nyelveket és zenét tanuljanak, de annyira nem függ a lelkük teszem azon a franczia nyelven, mint a nagyúri körökben. Az arisztokratákat majmolván, vagy hiúságból, divatból megkívánják ugyan, hogy gyermekeik a németen kívül egy kicsit francziául is tudjanak parlirozni, de ebbeli kívánságaikat vajmi könnyen kielégítheti egy magyar nevelőnő is, a ki itthon tanult francziául, és korántsem kívánnak franczia gouvernante-ot venni gyermekeik mellé.

Ime, ilyenek azok a társadalmi körök, melyek a magyar ne-

nevelőnk fogyasztási területét teszik, ha szabad evvel a nemzetgazdasági kifejezéssel élnem, s ilyenek az ő követeléseik a nevelőnőkkel szemben. És evvel, azt hiszem, biztos alapot kerítettünk tulajdonképeni elmélkedésünk számára, hogy t. i. mi czélszerűbb, ha külön intézeteket állítunk a nevelőnők kiképzésére, vagy ha a tanítónőképzéssel hozzuk a nevelőnőképzést szerves kapcsolatba? Sebestyénné a külön nevelőnőképzőnek a szószólója. Én, előre is kijelentem, jobbnak, helyesebbnek tartom, ha a fennálló tanítónőképzőket bizzuk meg a nevelőnőképzéssel is. Ezt a következőkkel okolom meg. Azt hiszem, mindenki elismeri, hogy a nevelőnőben fontosabb, becsesebb az a tudás és ügyesség, a mi őt tanítóvá minősíti, mint az, a mi őt — közfelfogás szerint — nevelőnévé teszi; más szóval: az embernevelés szempontjából értékesebb a nevelőnőben, hogy az iskolai tantárgyakat tudja jól eltanítani, mint az, hogy egy-két idegen nyelvet, meg zongorázni tud. Ez az általános felfogás jut kifejezésre, ha a tanítónőképző mellesleg nevelőnőképző is, holott, ha az állam külön intézetet állít a nevelőnők kiképzésére, akkor ez által, az általános felfogással ellentétben, azt vallja, hogy előtte lényegesebb a nevelőnőkben az idegen nyelvek s a zene ismerete s kevésbbé lényeges az, hogy tudjon az iskolai tantárgyakkal nevelni.

Az a külön nevelőnőképző egész lényegében, egész szervezetében csak nem lehet más, mint tanítónőképző. A francia nyelv s az ügyesebb zongorajáték kedvéért, a mi által a nevelőnő különbözik a tanítónőtől, bizony nem érdemes külön intézetet állítani, annnyival is kevésbbé, mert a tanítónőképző keretében is megszerezheti ezt a leendő nevelőnő könnyű szerivel.

Csakhogy — azt mondhatná valaki — az egy-két idegen nyelvnek az ismerete s a zongorajáték még nem az egész summája a nevelőnői minőségeknek. És ebben az ellenvetőnek tökéletesen igaza van. De már abban nem volna igaza, ha erről hímet akarna varrni az ellen, hogy a tanítónőképzőkben képezzék egyszersmind a nevelőnőket is. Elismerem, hogy a nevelőnőtől megkívánják még azt is, hogy legyen szép olvasottsága, legyenek finom társalgási modorai, legyen szerény, tapintatos, legyen neki alkalmazkodó képessége és még sok más hasonló jeles tulajdonsága. Ámde ezeknek a nevelőnői kvalitásoknak a fejlesztése végett szintén kár volna külön intézetet állítani, mert ezek olyan tulajdonságok, a melyeket sem a külön nevelőnőképzőben, sem a tanítónőképzőben

elsajátítani nem lehet. Részint a temperamentumban gyökerező egyéni sajátosságok ezek, részint elsajátított jelességek, a művelt környezet, a jó házi nevelés eredményei. Ez oknál fogva nem vagyok feltétlen híve Sebestyén né azon indítványának, hogy a nevelőnőképző az árvaház neveltjeiből rekrutálja az ő növendékeit. Az ismert felsorolt tulajdonságokat a növendék már magával hozza; az intézet legfőlegbb fejleszt, tökéletesíti azokat. S mivel e tulajdonságokat sem egy felmutatott iskolai bizonyítvány, sem pedig felvételi vizsgálat alapján kipuhatolni nem lehet, azért bajos egy csomó növendéket mindjárt az intézetbe való felvételnél nevelőnőknek predesztinálni. Mert hát mi történjék az olyan növendékekkel, a kikről később kiderül, hogy e tulajdonságoknak teljesen hiányával vannak? Pedig ilyen kritikus helyzetbe vajmi gyakran jutna egy intézet, a melynek rendeltetése volna kizárólagosan nevelőnőket kiképezni. A tanítónőképző ellenben tanítványai sorából csak is azokat választja ki nevelőnőjelölteknek, a kikben tüzetesebb megismerés után felismeri a nevelőnői állásra való rátermettséget és hivatottságot.

Még abból a szempontból is czélszerűbb a nevelőnőképzést a tanítónőképzéssel hozni organikus összeköttetésbe, hogy *egy* külön nevelőnőképző nem győzne annyi nevelőnőt kiképezni, mint a hányra szükség van, holott tanítónőképzőt többet is lehetne, sőt kellene megbizni nevelőnők kiképzésével.

Végre a nevelőnőket kereső közönség követelései is arra utalnak, hogy a nevelőnők ne külön intézetekben, hanem a tanítónőképzőkben nyerjék kiképzésüket, mert, a mint kifejtettem, az a közönség nagyobb súlyt vet az iskolai tantárgyak oktatására, mint az idegen nyelvekre és zenére; az oktatás szakiskolája pedig a tanítónőképző.

A nevelőnőképzés a tanítónőképzőben pedig a következő módon volna eszközzendő: Gondoskodni kellene, hogy elegendő számmal jelentkezzenek felvételre oly növendékek, a kik németül, talán egy kicsit francziául is tudnak, s a kiknek a zenében némi jártasságuk van. Ezek a felveendő növendékek összes számának körülbelül a felét tehetnék. Hogy kerülnek minden esztendőben ilyen előkészültségű növendékek a kellő számban, abban kétség nincsen. Hiszen, hogy mást ne mondjak, a mi szepességi, Torontál- és Temes megyei stb. németjeink is jókora kontingenst szolgáltatnak. Ezek lesznek, feltéve, hogy a nevelőiségre egyéb rátermettsé-

gük is megvan, a nevelőnőjelöltek. Az oktatás a tantárgyak legnagyobb részében közös a tanítónőjelöltekkel. Külön czétust a nevelőnőjelöltek csupán a német és francia nyelvben, valamint a zenében is képeznek, a mely tárgyakban behatóbb, alaposabb oktatást nyernek, mint kezdő társnőik, a tanítónőjelöltek. Tanítóképesítő vizsgálatot a nevelőnőjelöltek is kötelesek kiállani, de a tanítói oklevelen kívül még arról is kapnak bizonyítványt, ha a megfelelő külön vizsgálatot sikeresen letették, hogy képesek német, francia nyelvet és zenét tanítani. Ebben a szervezetben két elv volna megvalósítva. Először, hogy az intézet az ő növendékeinek már meglévő nyelvismereteit alapul veszi, hogy nem tanítának teljesen kezdőket egyszerre két idegen nyelvre, a mi nagy fonák-ság. Iskolában merőben idegen nyelvet egész a folyékony élő beszédig megtanulni majdnem ritkaságnak mondhatni; két idegen nyelvet egyszerre pedig a lehetetlenséggel határos. De ha a német nyelv ismeretét magával hozza a növendék, az egy francia nyelvvel a kellő idő, gond és módszer ráfordításával csak meg fog birkózni. Ugyanez áll a zenére nézve. Ha tizennégy éves koráig az a növendék a hangjegyeket a színét sem látta, a zongorának egy billentyűjét sem ütötte meg, úgy magában a tanítónőképzőben minden igyekezete mellett sem fog annyi zongorát tanulhatni, hogy avval nevelőnőnek elmeheessen. Azért a zenében való némi jártasságot is feltételül kell szabni a nevelőnőjelöltek csoportjába való felvételnél. A második elv, a mely e szervezet mellett megvalósulna, hogy nevelőnő csak az lehet, a ki képesített tanítónő is egyszersmind. Ez bővebb megokolásra, azt hiszem, nem szorúl, mert a ki háznál tanít, annak a tanításhoz épúgy kell érteni, mint a ki iskolában tanít.

Végezetül még csak egyet. Az a követelés, hogy a nevelőnőnek tanítóképesítő vizsgálatot is kell tennie, jól tudom, avval a veszélylyel jár, hogy ha egyszer tanítónői oklevele van, akkor el nem megy nevelőnőnek, hanem elébbrevaló lesz neki a még oly szegényesen dotált tanítói állomás is. Épen evvel a momentummal foglalkozik felolvasásában dr. Kerékgyártó Elek, a ki többféle módot is ajánl, mint kellene a tanítónőképzőt elvégzett nőket a nevelőnői pályára édesgetni. Egyéb, igen életrevaló indítványa mellett azt is ajánlja Kerékgyártó, hogy az állam, valamint a főváros részéről bizonyos kitüntető támogatásban részesüljenek a nevelőnők, ha nyilvános intézetekben állomást keresnek. Ezen

kívül helyezze kilátásba, kivált az állam, hogy legörömeztobb azon hölgyek körében keresi leánynevelőintézeteihez az igazgatókat, a kik huzamosabb időn át mint nevelőnők kiváló érdemeket szereztek.» Hogy a nevelőnőt, ha tanítónői állomásért folyamodik, a tanítónókkal egyenlő jogú konkurrensnek tekintsék, az méltányos, az természetes dolog, mert hiszen neki ép úgy megvan a tanítói kvalifikációja, mint amazoknak. De hogy az állam legörömeztobb a nevelőnőket tegye meg az ő iskoláiban igazgatónóknak, ez már, azt hiszem, túlzott követelés. A nevelősködéssel senki rá nem szolgál az igazgatóságra. A nevelőség nem tekinthető az igazgatóság előfokának, iskolájának. Igazgatóknak érdemes, értelmes, tapintatos s az iskolai életet alaposan ismerő egyének valók, a kik kikerülhetnek a nevelőnők sorából is, — de előjogot erre épen nem formálhatnak. Csak egy módot tudok, hogy a tanítónői okleveles nevelőnők el is menjenek igazán nevelőnóknak; sok nevelőnőt kell kvalifikálni. Nem csupán egy, hanem 3—4 tanítónőképzőben is kell nevelőnőket kiképezni, akkor lesznek annyian, hogy kénytelenek lesznek nevelőnői állomásokat elfogadni.

A mi pedig Kerékgyártónak azt az indítványát illeti, hogy a nevelőnők tekintélyének a megóvása végett hatóságilag meg kellene az elhelyező-intézeteknek tiltani, hogy czégértáblájukon ott szerepeljenek a nevelőnők is — erre nézve az a meggyőződésem, hogy a nevelőnők tekintélyének egy cseppet sem árt, ha ők ott figurálnak azokon a táblákon, mint a hogy nem árt a festőművészeknek, ha a kapualji «műkereskedő» Paolo Veronese-knek, Van Dyk-oknak vagy Munkácsiknak kiáltja ki az ő csinálmányait. A ki igazi nevelőnőt keres, az tudja, hova kell fordulnia. Az elhelyező-intézetek útján csak azok szereznek «nevelőnőket,» a kik urhatnámságból elkeresztelik a pesztonkát bonne-nak s a dadát gouvernante-nak.

A nevelőnőképzésnek módja, a melyet im körvonalaiban szerencsém volt vázolni, nagyban és egészben ugyanaz, mint a melyet annak idején javaslatba hozott a II. kerületi állami tanítónőképző tanári kara, ugyanaz, a melyet, a mint értesültem, közoktatásügyi kormányunk, reménylem, most már véglegesen, a jövő évtől kezdve meg akar valósítani.

RADÓ VILMOS.